

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra
a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Ára évenként 3 ft. 6. é. Hirdetési ár: négyhét napig első sor 7 kr., második sor 6 kr., harmadik sor 5 krajczár 0. ért. s minden hirdetés után 80 kr. bélyeg jár. Elkészítés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.
A „nyitólé” cikkek sora után 12 kr. előleg beküldés mellett a szerkesztőséghez czímzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, július 21.

(H. S.) Habár a legfelsőbb rendszabályok értelmében ez idők szerint törvényhozás jogát gyakorló tartományi gyűlés Szebenben nélküli is azon attributumokat, a melyek a hajdani erdélyi országgyűlés jogkörét körülírta, kérdésen kivülivé tevők, s habár a szebeni legislatio alkotásai, a magyar korona és nemzet törvényekben gyökerező ösjogainak körén kívül oly irányban és oly téren jönnek létre, a hová — a mint a közelebről sokat emlegetett „üres padok” Szebenben és Bésben is tanuskodnak — a magyar nemzet még eddigelő egyáltalában vonakodott követni nemzetársait; mindamellett nem tartunk azokkal, a kik jobb szeretnék, ha tudomásul se vennők ez új, ideiglenes intézmény körében felerősítő nézeteket.

Részlünkrol, ha már a tartományi gyűlés itt van (azaz, hogy Szebenben), s miután legérzékenyebb social-politikai kérdéseinkhez hozzányult, nem tartjuk közömbös kérdésnek, vajlon esetről esetre minő indokok által vezéreltetik, s a körében nyilatkozó vélemények jelleme, minő kilátást nyújt arra, hogy a jövőben jobban megértjük, jobban méltányoljuk egymást, mikor aztán ezek a most elő s hátra forgatott social-politikai kérdések is szabatosabb, kielégítőbb, definitív megoldást nyerhetnek a törvényszerű legislatio körén belül.

Már is nem jelentéktelen tanúságok birtokába jutottunk, a melyeknek majdnem biztosan kiszámíthatólag bekövetkezendő jobb, rendesebb viszonyok közt hasznát vehetjük.

Egyik ilyen tanúság, a melyet a tartományi gyűlés eddigi vitáinak folyamából merítettünk, az: hogy a román és szász érdekek közt nincs semmi érintkezési pont, és itt eszünkbe jut azon — ha jól emlékszünk — még 1861-ben az alkotmányos meggyűlések alkalmával kockáztatott, de az illetők által bizalmatlanul fogadott tételünk, miszerint „a magyar és román, higgadtan felfogott érdekeiknél fogva, tulajdonképp természetes szövetségesek volnának, s ha e két nemzet egymást megértene, itt Keleten a békes fejlődésnek, s nemzeti felvirágzásnak szabad utját biztosíthatná minden áskálódás, fondorlat és nyomás ellenében.

Am lássák, ha nem hiszik és nem biznak. Valaha tán rájönnék, de vajlon nem nagy, mind nagyobb veszteségek árán!? a mi megfontolandó lett volna, mert a románnak — ha nem vennék rossz néven — nem sok veszteni valója van, míg a magyar anyyi csapás és annyi áldozat után is az anyagi és erkölcsi segélyforrásoknak még mindig oly jelentékeny complexével rendelkezik s fog rendelkezni, hogy biztos további haladása a szellemi és anyagi fejlődés útján, nem igen tartoztatható fel többé, s ha az ő korona- és nemzetjog érvényesítésében még évtizedekig megakasztatnék is, még akkor is várhat, a nélkül, hogy felkopnák álla vagy Balázsfalvára és Szebenbe lenne kénytelen vinni gyermekét iskolába, várhat a szenvedelmeket kevésbbé felzaklató viszonyokra.

A tartományi gyűlés közelebbi, jul. 18 ki ülése nem könnyen érthető újmutatás-e arra, hogy a román mind politikai, mind nemzetgazdászati érdekeinek hol keressen természetes szövetségest?

Mindjárt az ülés kezdetén Mán kimondá, hogy az országgyűlés szerkezetét tárgyzó 3-dik kir. javaslat előleges megvitatására kiküldött bizottmány (szász) minoritálásának előterjesztett munkálata Erdély alkotmányos intézményeivel merőben felhagyva „tabula rasat csinál, s szépen egyengeti az utat, hogy Erdély már (plane) a szűkebb reichsrathba be-

léptetessék, a mit ő s nemzete fiai nem akarnak” stb. És vajlon lehet-e remélni, hogy valaha a szász politika titkos és nyílt törekvéseinek más iránya legyen mint ez, a melyet a román nemzet fiai ekép elkárhoztanak? Alig hisszük. E kérdésnél a román szempont aránytalanul messzebb áll a szász, mint a magyar szemponttól.

De különösen kirívó egyik szász notabilitásnak, Bindernek, ugyan ez ülésben ejtett nyilatkozata, mely szerint ő semmit se akar tudni a nagy földbirtok képviseletéről, „ellenben kíváncsi a nézőpontra, melyen a polgári rend, mely az ipart képviseli, s — szerinte — az újabb erkölcsi érzület és cultura emeltette.”

Binder urnak „honatjai” lelkiismeretére bizzuk megítélő, vajlon egy országban, melynek ipara nincs, melyet mindenki csak mint termelő országot ismer, vajlon egy ilyen területen a termelő földbirtok helyett a kiszerű, merőben fejletlen zugipar bővebb képviseletét ajánlani, az igazságszeretét és elfogulatlanságát mekkora foka szükséges. Nem akarunk a t. urral polemizálni, se nem eszünk a tartományi gyűlésre hatni, annak majoritását ez „emelkedett” szempont elfogadásától elcsábítani. Szerényebb eszközökkel rendelkezünk, hogysem eféle sikerrel ábrándozhatnánk.

Csupán a magunk részére kívánjuk constátálni, hogy mily viaszos tant birtok eszmék merülhetnek fel ama gyűlés kebelében, hogy valamint Erdély államjogi viszonyainak és vaspályájának is kérdésénél az eddig még diadalmas szász törekvések kiindulási pontja nem maga Erdély helyviszonyainak és érdekeinek határain belül keresendő, ugy-e kérdésnél is (3 kir. jav.) kiüti a szeg a fejét a zsákból, a bizottmány szász kisebbsége oly „erdélyi országgyűlés” alkotását ajánlja, mely tökéletes tabula rasa alapján a lajtáutúliakhoz hasonló provincial-landtagot nyújtana, s még hozzá Binder ur szerint főleg a polgári elem, az ipar és industria lenne képviseletendő, a földbirtokért nem sokat fáj a feje.

Ha ez eszmék véletlenül kívívának magukat Szebenben a tartományi gyűlésen, akkor valóban gratulálhatunk magunknak a románnak, a kik Erdély autonómiaja mellett oly forró kegyelettel buzognak, a kiknek városaik, s következésképp polgári rendjük s iparuk nincs.

A polgári rend, nézetünk szerint, bármennyire becsüljük is munkás életkörüért, de valóban nem oly népelem nálunk, hogy tulsúlyt igényelhetne. Iparunk, kereskedelmünk mindössze se jelentékeny. Komoly államgazdászati szempontból nem is jut senkinek is eszébe a Lajthán innen iparos vagy gyárterületet keresni. Csupán ez a 170,000 szász itt a keleti Kárpátok közt igényli, hogy ők egytől egyig a „burger” elemet, az ipart s kereskedelmet, meg Binder ur szerint a „neuerer Gesittungot és culturát” képviselik, holott tény, hogy a szász népnek is nagyobb része szintén földmivelésből él. Erdélynek összes kereskedelmi forgalma nem vetekekedhetik a gyergyói székelő fakereskedés milliókra rugó értéke-fogalmával, a magyarán Erdélyben számos városa, következésképp iparosa, kereskedője van; de a magyar népnek legnagyobb része földmivelő lévén, polgári eleme, az ipar és kereskedelem érdekeit csak saját nemzete életfel megvetésével emelhetné tulsúlyra, a mit minden józan hazafi belátva, megadja polgári elemének, iparos és kereskedő osztályának a magáét, de a súlyt igazságosan oda fekteti, a hová kell. Mit mondjunk a románnakrol, a kiknek nincs több városuk, mint Balázsfalva

1095 lakóval, meg Mócs 1269 lélekkel? Ha győzne valaha itt azon élv, miszerint a polgári elemnek tulsúlyos befolyás nyitandó, bizonyára a románnak adnák meg az arát, a magyarok csak részben.

Nem is igen kételkedünk, hogy a szászok titkos óhajításának egyik célpontját érintő Binder ur ezen nyilatkozata, jöllehet a bizottmányi kisebbség által ajánlott törvényjavaslat a nagy birtoknak 22, s a kis birtoknak 77 választott követet ad meg.

Valóban sajtáságos lenne, ha Erdély alkotmányát addig furnak faragnák, míg végre egy termelő ország érdekeit a nagy kisebbségben levő polgári elem befolyásának rendelnek alá, holott már Quesnay, a nemzetgazdászati rendszer alapítója, axioma gyanánt állítja fel, hogy az uralkodók és a nemzeteknek soha se szabad feledniök, miszerint a gazdagság és jólétnek legelső kuforrása a föld, melynek mivélése azt sokszorozza; hogy a földmivéléssel foglalkozók képezik a népesség productív részét; hogy az iparos, a kereskedő, a hivatalnok terméketlen népelem, mely csak megakarítani, de nem termelni, nem keresni képes; hogy a „produit net” és nem a „kereskedelmi balance” az, a mit szem előtt kell tartani, midőn államok és nemzetek jólétéről van szó.

Lapszemle. Érdekesnek tartjuk a bécsi „Vaterland”-nak a „Botschafter” ellenében a miap közölt cikkéből a következőket átvenni: A „Botschafter” azt állítja, hogy a februári alkotmánynak elfogadása Erdély, és esetleg Horvátország és Szlavonia részéről is nem kockáztatja a magyar korona integritását.

Ezen állítvány legjobb czáfolatát maga a „Botschafter” szolgáltatja kezünkbe. Cikkének végén elősorolja azon ügyeket, melyek az ő véleménye szerint közös tárgyalási ügyek. Ezek a következők: hadügy, marina, külügy, birodalmi pénzügyek, kereskedelem. Ha már most egyrészt a többi mind, minők: a belügy, igazságtűgy, cultus, közoktatás, országos pénzügyek stb. nem tartoznak az összbiradalmi tanács elé, másrészt pedig a „háromegegy” királyság és Erdély feljogosított feloldani minden politikai kapest az anyaországgal, akkor a „Botschafter” vagy kénytelen a háromegegy királyságnak és Erdélynek megengedni külön állam, igazságtűgyi, cultus- stb. minisztereket, vagy pedig, ha nem akar gyakorlatiatlan fő feoderalisának kiküldetni, el kell neki ismerni azt, hogy a februári alkotmánynak elfogadása, a miként ez Nagy-Szebenben történt, a szűkebb körű birodalmi tanácsba való belépésre, tehát az ezen birodalmi tanácsban képviselt országokkal leendő összeolvadásra kell hogy vezessen. Már pedig, hogy ez által a magyar korona integritásának szenvednie kellene, azt a „Botschafter” kevésbbé tagadhatja, mint bárki más. Eppen azon német politikával, melyért csak nem rég annyira lelkesült, legalább elméletben ki nem zárhatja ő a lehetőseget, hogy a szűkebb birodalmi tanács képviselői, tehát horvátok, szlavonok, szászok és oláhok a frankfurti német parlamentben illejenek, míg azon országok, melyekhez tartoznak, még csak annál többre sem érik magukat lekötelezve, hogy a magyar királynak megkoronázásánál képviseletve legyenek, azon királyának, ki a világ minden tája felé villogtatja kardját annak jelöl, hogy a koronához tartozó összes országokat, mint egy állami egészét védelmezni akarja minden támadás ellen.

A „Botschafter” egyébiránt, mint látszik, nem is annyira oda törekszik, hogy elagadj a februári alkotmánynak szükségszerű következtetéseit, mint inkább oda, hogy ezekért a felelősséget elhárítsa az említett alkotmányról. Ez okból utal is az octoberi diplomára, mint a februári alkotmány forrására, és Magyarország mellékországainak korábbi viszonyára Magyarországhoz.

Ez azonban nem sokat ér. Az octoberi diploma nem ismeri a februári alkotmánynak sem szűkebb, sem tágabb körű birodalmi ta-

nácsát; az octoberi diploma is elrendeli ugyan, hogy az országgyűlések mind képviseletve legyenek a közös ügyek tárgyalására kijelölt testületben, de ezzel semmi olyast nem mond, a mit nem foglalna magában még a magyar országgyűlési feliratnak „esetről esetre” való kifejezése is, mely bizonyára sem Erdélyt, sem a háromegegy királyságot nem akarta kizárni a közös ügyek feletti tanácskozáshól. Hogy pedig az octoberi diploma a magyar koronához tartozó országoknak a szűkebb körű birodalmi tanácsba leendő belépése esetét előre nem látta, megozafolatlanul kiteszik a III. §-ból, mely a „magyar koronához tartozó királyságokat és országokat” a közös tárgyalás alá nem eső összes tárgyakra vonatkozólag korábbi alkotmányaikra utalja.

A „Botschafter” valószínűleg azt hiszi, hogy mi ezen idézzettel nagy elővigyázatlan-ságot követünk el és bakot löttünk. Csálódik azonban. Ő bár hányszor ismételheti is azon kérdést, vajlon nem volt-e meg mindig Erdélynek és a háromegegy királyságnak saját országgyűlése? A mi tudunkra legalább Magyarországban senkinek sincs eszébe, megvonni tőlük ezen országgyűlést. A mi azonban Erdélynek ugynevezett alkotmányos függetlenségét Magyarországától illeti — a nélkül, hogy jelenleg vitatkozásba akarnák bocsátkozni az unio kérdése felett, csak pár kérdést akarunk intézni a „Botschafter”-hez. Nem hiszi-e ő is azt, hogy ezen formulának: „a magyar koronához tartozó országok” értelme és jelentősége van, és hogy ezen értelemben jelentősége gyakorlati kifejezést is kell hogy nyerjen? Nem hiszi-e ő is azt, ha az utóbbi magyar országgyűlés irományai közt rábukkan Haynald erdélyi püspök beszédére, hogy mégis csak léteznie kell Magyarországnak és Erdélynek bizonyos alkotmányos kapcsolatok, miután erdélyi főurak ezen minőségben a magyar országgyűlésen ülésel és szavazattal bírtak? Hogy ezen kapcsolati igen laza volt? De ezen körülményből egyedül logicaillag korántsem lehet ezen kapcsolatok végképi megszüntetése mellett, hanem legfeljebb annak megerősítése mellett kardoskodni. Eppen ama körökben, melyeknek nézetait a „Botschafter” képviseli, sokkal szorosabb összeköttetést kívánnak Magyarországnak és az örökös tartományok közt, mint a mi eddig létezett, és hivatkoznak e tekintetben a lényegesen megváltozott időviszonyok elutasítatlan követelményeire. Igen, de azt csak nem tagadhatni, hogy a magyar koronához tartozó országok egymás közt mindig épp oly szorosan és feloldatlanul voltak összekötve, mint összeségük a korona tartományokkal. Epp ezért nem vagyunk képesek belátni, hogy mi kifogást tehetnénk az említett részről, ha Magyarország, hivatkozván ugyanazon lényegesen megváltozott időviszonyokra, egy új és benső formula felállítását kívánná a magyar korona szellemében vele beszüktetett Erdélylyel való összeköttetésére nézve.

A „Botschafter” azon érvével sem szerencsésebb, melylyal Horvátországnak önrendelkezési jogaiért küzd. „Horvátországnak politikai összeköttetése Magyarországgal nem volt feltétlen, nem volt fenntartás nélküli, így szól a „Botschafter.” Egyébiránt — így vizsgálja ő magát azon esetre, ha állítása megállhatónak nem bizonyulna be — maga Magyarország jelenté ki, hogy mindent a horvátoknak szabad akaratára biz. A fennebbi állítás igen emlékeztet azon időre, midőn a „Botschafter” csak az opportunus politikaiért rajongott. Jogilag nehéz volna bebizonyítani azt, hogy Horvátországnak a maga sorsát tőkeletesen elválasztja Magyarországtól, és kilephet a magyar korona kapcsolából. Hogy Magyarország nem akar ellenszegülni ezen ténynek? De hisz, ha akarná is ezt tenni, vannak-e eszközei meggátolni a tenyt? A bevezetett tény elismerése nem foglalja mindig magában egyszersmind a jognak elismerését is. Nehéz hinni, hogy a „Botschafter”, daczára szinleges tartózkodásának a magyar horvát kérdésben, merőben elfogulatlan. Avagy Horvátország csakugyan azon helyzetben volna-e, hogy fenntartani képes függetlenségét? Nem volna-e tán kénytelen a magyar koronától való függő állapotát azonnal egy másikkal cserélni fel, mely nem volna sem oly jogilag alapos, sem oly természetsszerű, mint amaz?

Szebeni dolgok.

N.-Szeben, július 20.

A mai ülésben Schmidt Konrádnak a multkor történt indítványa, az országgyűlés szervezete iránti kormányjavaslat feletti tárgyalás iránt, nagy többséggel elvetették, s a részletes vita megkezdése elhatározott.

A napirendre való áttérés előtt az elnök tudatá, hogy az új országfelosztás iránti kormányjavaslatot illetőleg kormány képviselőjéül a főkörmányszék Rannicher főkörm. tanácsost nevezte ki, minél fogva helyette új tag választandó a bizottmányba.

Ezután Koronka regalista olvasta Thorozkó városának kérvényét, hogy küldhessen követet az országgyűlésre, mely kérvény az országgy. rend iránti bizottmányhoz utasított.

Ezután Obert, a kisebbség előadója kapott szót, ki is beszédében a kisebbség tervezete ellen felhozott kifogásokat igyekezett érvényteleníteni. Felhozta, ugymond, hogy a kisebbség terve, amár a regalisták intézményét elveti, mégis született országgy. tagokat teremt, a különböző egyházi főnökök és a két jogegyetem igazgatóit joggal ruházván fel. Megjegyzendő erre, hogy a kisebbség nem tudott más módot találni az egyház és tudomány képviseltetésére. De hasonló alapelvek a lajhántuli koronaországok landtags-tanácsaiban is más előhaladott alkotmányos országokban, mint p. o. Angliában is előfordulnak. Egy más kifogás az, hogy a nemzetiségi igények nincsenek eléggé méltányolva. Ennek ellenében állítja szónok, hogy éppen az érdekképviselet elvével van kielégítve a nemzetiségi jogos igénye, s ha a számeredményt tekint valaki a kisebbség terve szerint, ez állítást igazolva találja. Az erdélyi országgyűlés indítványozta 159 képviselőjéből a szászokra 40, a románokra 53, s a magyarok- és székelyekre 66 ennék, a mit helyes aránynak kell elfogadni. Azon ellenére, miszerint a terv igen sokat tartalmaz, a mi az ügyrendre vonatkozik, megjegyzni szónok, hogy a tartományi gyűlés bizottmánya csak a kir. biztos által ő Felsőgtől lejtuttott rendeletre tartozik tekintettel lenni, de az udvari korlátnokság telegrammaira nem. Azon állítással, hogy a nagy földbirtokot nem szükség képviseltetni, mivel az ezek közül választott képviselők nem jelentek meg a gyűlésben, határozottan szembe kell szállania, mivel az a jogeljárás (verwirkung) teoriához igen közel áll, már pedig szerencsétlen teoriának kell neveznie. A mi a regalisták intézményét illeti, ez egész bántatására igen meleg védőkre talált a mult ülésben. Figyelmeztetnie kell hogy ez régebben nem így volt; 1848 előtt a regalisták intézménye mindig gravamenek tárgyat képezte; a károlyi-fehérvári értekezleten 1861-ben egészen elvetették; a szász universitásnak 1862 martius 29-ől kelt feliratában említés sincs róla; a tartományi gyűlés bizottmánya a mult évi egyik ülésben egészen elvetette s most különböző érdekek képviseltetéséül, az egyensúly helyreállításul akarják felhasználni. Az ország képviselőinek határozatlan, s meg nem határozható kinevezése őt nyugtatja. A politikai áradatok változni szoktak, ő a politikai életben igen bizalmatlanok. A regalisták intézményének volt értelme akkor, midőn az országgyűlés befolyást gyakorolhatott az executivára is, de ma már nincs. A kormánynak különben is elég hatalmas befolyása van a törvényhozásra már azáltal, hogy megerősítése nélkül egy törvény sem jöhet létre. Ez intézménynek volt értelme akkor, midőn az országgyűlés az adó- és újoncz megszavazás jogát gyakorolta, s midőn a kormány részére erős pártól kellett gondoskodni. De minő befolyása van most e tartományi gyűlésnek a kormányhatalomra, midőn az adó és újoncz kérdésével többé semmi dolga? Végül a regalisták intézménye a birodalmi alkotmány szempontjából sincs helyén, mert az alsó házba sem hívják meg kinevezett képviselőket. A kisebbségi szavazat följene abból áll, hogy a szerint egyik nemzetiség nem majorizálható a másik által, miután a képviselők száma közt észszerű és igazságos arány van helyreállítva. Ajánlja tehát a részletes vita alapjául.

Móga, a többség előadója, hosszabb beszédében különösen a nagy földbirtok különös képviseltetése ellen nyilatkozik, mivel, ugymond, ez által csak új privilegium adatnak az ország lakói közül egy osztálynak. Az ő Felsőge által legkegyelmesebben proclámat egyenlőségi elv szerint Erdély képviselőinek különösen népképviseletnek kell lennie, s a többség munkálata, mely a kormányjavaslatot teljesen őszhangzik, főleg ez elven alapszik, s a régi országos törvényeket is illő módon tekintetbe veszi. Nem remélhető, hogy egy más bizottmány a két vélemény közti ellentétet kiegyenlítsé, mivel azok igen mélyen gyökereznek.

Bindér személyes megjegyzésre nyer szót,

s a multkori beszédjéből Obert által kivont következtetést visszautasítja.

Ezután szavaztak Schmidt indítványa, mely mint mondtuk, elbukott, s ezzel átérték a részletes vitára.

A törvény ezime felett mindjárt vita támadt, s kevés többséggel elfogadtatt a kisebbségi vélemény ezime: „Törvényjavaslat Erdély nagyjefelemeség országgyűlési rendjét illetőleg.”

Az 1. § felett, mely szerint „Az országgyűlést ő Felsőge minden évben összehívja, s annak helyét és idejét a főkörmányszék kiállításával a fejedelem határozza meg” a vita nem fejezethetett be ez ülésben.

Gall indítványozza, hogy maradjon el az egész §, miután annak határozata már törvényben áll.

Buttán ajánlja, hogy a leopoldi diploma és az 1791. X. t. cikke való hivatkozás, valamint az is bagyassék ki, hogy hely és idő a főkörmányszék meghallgatása után határozottatik.

Obert ajánlja, hogy e kérdés csak a 3. § után oldassék meg, mert úgy van értelme vagy fogadtassék el a kisebbségi vélemény szerkezte, mely így hangzik: „Az országgyűlést a császár minden évben rendszeres egyszer összehívja. Az országgyűlés helyét és idejét a császár határozza meg.”

Dr. Teutsch is a kisebbségi szerkezet mellett szavaz.

Fogarassy hosszabb beszédet tart, melyben sajnálattal fejezi ki a felett, hogy a történelmi jog e gyűlésben oly kevésbé vétekit tekintetbe. Beszéde több pontja tetszést vívott ki. A régi törvényhozást az újjal össze kellene kötni, a közbeeső kort áthidalván.

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

Háromszék, július 8.

A sepsi-szent-györgyi iskola ügyében.

Személyesen ott nem lehetvén, csak olvastam s másoktól hallottam a sepsi-szent-györgyi iskola ügyének a m. főegyházi tanács június 6-diki ülésében véghez ment tárgyalatát, s az erre következett határozatot. Az iskola élete iránt buzgó indulattal érző s azzal közlő ismeretes embert az első elszomorítja, az utolsó nem elégti ki. Kötelesség parancsolja, hogy felvegyük az elejtett ügyet, s mindent megtegyünk annak lehető legüdvösebb elintézésére.

A nagy kérdés, mely négy éves már, de különösen két év óta oly káros botránkokozást követ, ez: vane-e, s mi joga van a kommunitásnak a sz.-györgyi iskola bel- s küléletét tárgyzó dolgokba befolyani?

Ha valaki — ismeretlen levén a szóval — megkérdezi: „mi az a kommunitás?” im! legelsőben megfelelek erre: a kommunitás egy olyan testület, mely már századokon át becsületes hűséggel s igaz buzgósággal gondozta s vezette a Rikán belőli nagy u. m. sepsi, kézdi, orbai és erdővidéki reformatus tractus vallásos életét közösen illető ügyeket, mely sokszor megvédte, s ez ideig szépen megtartotta minden próbáltatások között egyfelől a gyülekezeteknek a székely nemzet ősi jogaitól kifolyó szabadságát az egyház ügyeihez szólnában, másfelől összetartást s kölcsönös támogatást által a papság tekintélyét a vallásos életet tárgyzó dolgok vezetésében, s a kettőnek bölcs egyeztetése által biztosította mindig a jó rendet, az evangéliumi egyház életének egyik feltételét, mely gondos figyelemmel nézett be, s kellő erélyességgel szólott belé sokszor a nép vallásos-erkölcsi életének kárára lehetett dolgokba, s ezáltal az erkölcsiéget, egyháziasságát, s közös vallásos buzgóságot népnél kebelében úgy megtartotta, hogy e tekintetben egy időre is erdélyi ref. anyaszentegyházunknak a kommunitás vidékével nem versenyezhet; s mely végre a közlelebről lefolyt években igazi aldozatossággal s lelkes munkássággal semmiből nyolczvan ezer forint tökélet teremtett, s ennek alapján egy olyan iskolával ajándékozta meg anyaszentegyházunkat, melyből, csak el ne hagyják azok, kiket annak gondozása illet, a jövő időkben közös áldás árad nemcsak a vidékre, hanem az egész erdélyi ref. egyházra, sőt egész nemzetünkre.

Ezen kommunitásnak az őldozataiból saját buzgó munkássága által alapított sepsi-györgyi iskola ügyeibe beleszólni van-e joga, ki hozza ezt kétségbe? hisz elvenni az atyától és anyától, melynek életet adott, édes gyermekeit, megtiltani a becsületes gazdának, hogy szépen indult gyöngye fáról banygát, bogarat, melyek annak árthatnak, lehajtsanak, az kegyetlenség volna; azt pedig senki azok közül, kik ez ügyhez szólaltak s még szólhatnak, tenni bizonyosan nem akar.

A kommunitás szabadon vitte a sz.-györgyi iskola ügyét annak eszméje megszületésétől fogva mindig, s a m. főegyházi tanács soha

meg nem állította, hanem tapintatos s igazán helyes utasításai által a legjobb indulattal segítette azt lépéseiben egészen addig, míg 1859-ben az iskolai tökéletesen s biztosítva levén, az iskola nyilvános élete kezdetét vette, s a közvetlen felügyeletet el kellett intézni, az az curatoratust állítani. Ezelőtt már megtörtént volt az osztály-tanítók, a pénztárnok, s az igazgatótanár választása, s mindezeket a kommunitás tette meg a m. főegyháztanács tudtával, mely tehát eddig teljes szabadságot engedett a kommunitásnak az iskola ügyei vezetésében.

Mikor a curatoratus beállítását következett, s tehát csak a volt hátra, hogy az iskolát már, mint egészet, adjuk át a m. főegyház tanácsnak, maga a kommunitás jogainak egy részéről önként lemond; mert ezen előre megállított alapelveken szervezi a curatoratust.

I. Választatik 3 főgondnok egész erdélyi anyaszentegyházunk kitűnő hitbuzgó lelkes fia közül, s 4 algondnok a Rikán belőli 4 tractusból, ezeken kívül mikor Sz.-György város alapítványa életbe lépik, a város részéről még egy algondnok, s ezek mellett, míg az iskolának több tagból álló professoratusa nincs, a papok közül is kettő, mint algondnok legyen a curatoratusban.

II. A gondnoki kar az igazgatótanárt beleértve, iskolánkat egészen a más collegiumoknál levő törvények és rend szerint igazgassa, csak a számadások s az iskola életének állása minden év végén, továbbá nevezetesebb élelérdekdek, mint építkezés, majd leendő tanári kijelölés stb. előre a kommunitásnak adassanak tudtára, hogy mint alapító testület az iskola életét figyelemmel kísérhesse, s a hol szükség lesz, ezután is annak előmenetelére segítő befolyását gyakorolhassa.

Kik azon időben az iskola ügye körül mozogtak, emlékezhettek, hogy ezen alaptételeket nem meggondolás nélkül, hanem igazán bízott, komoly s minden lehető körülményeket számbavevő megfontolással állította meg a kommunitás. S vegye csak elfogulatlanul vizsgálat alá azokat akármik, latolja meg azokban a szavakat igazán, s meglátja, hogy a kommunitás tiszta felfogással járt el akkor azon kérdés körül, mely azután annyi zavarokat leve szerzője.

Mi a lényege azon alaptételeknek a vita alatti kérdést illetőleg?

Az, hogy a kommunitás egyfelől teljesen elismeri, hogy a sz.-györgyi iskolának éppen úgy kell vezetettetnie a m. főegyházi tanács által, mint vezetettetnek a más erdélyi iskolák;

másfelől biztosítani kívánja magának azt, hogy életkérdéseiről ezen iskolának, melynek életét ő adta, s veszedelemből szíve-vérével is kimentené, előre tudása legyen.

Minden meg van itt, vélekedésem szerint, a mit kommunitás és mlgs főegyházitanács egyegymástól kívánhatnak arra, hogy az iskola élete ép, egészséges s virágzó legyen.

De ezen megállapodása a kommunitásnak nem emeltetett érvényre; mert a m. főegyházitanács mikor e szervezési pontokat s az azok alapján kiállított curatoratust megerősítés végett fölterjesztette a kommunitás, azt felelte, hogy most ezen választásokat megerősíti, ezután a sepsi-györgyi iskola is mindenben a többi iskolák módján fog kormányoztatni, s a kommunitás a választ hallgatással tudásul veszi.

Ha itt a kommunitás felelősen nyúl nem hallgatott, s a m. főegyházitanács e hallgatást nem használta volna fel a kommunitás ellenében: meglelték volna előzve az azutáni zavarokat; így másképp tört ki a dolog.

1860 nyarán gróf Mikó ő excellenciája benn levén, curatorai gyűlést tart, mint főcurator a sepsi-györgyi iskolának, hol egyéb tárgyak mellett előkerült curatoratus kiegészítése is, mivel — a mint tudatik — gróf Teleki Domokos a főgondnokságot nem fogadta el, m. Gyárfás Miklós ur éppen ekkor meghalt volt, s így két főgondnoki állomás ürességben volt. A jelen volt algondnokok közül némelyek elérhették, hogy a kommunitás tudása nélkül nem kellene a curatoratusnak maga magát kiegészíteni. Ő excellenciája kérdezte, hogy mit szólna a kommunitás a m. főegyházitanács azon választ-leiratához, melyben a van, hogy ezután a sepsi-györgyi iskola is mindenben a többi iskolák szerint fog kormányoztatni, s midőn megtudta, hogy a kommunitás ezt hallgatással vette, s tehát hallgatva beleegyezett: tovább még kétségesnek sem tartván e dologot, a két főgondnoki állomásra a kijelölést megtette. A jelöltek m. Székely Gergely és Gyárfás Imre urakat a m. főegyházitanács meg is erősítette, s mind erről a kommunitás előre semmit sem tudott.

(Ha e kijelölést előre tudatta volna a curatoratus a kommunitással, egészen másképp jött volna ki az egész dolog; mert akkor az a része a kommunitásnak, mely ama két szervezési pontot megállította volt, ezen alapon megállva megtudta volna gátolni a következett erős fellépést).

A kézdi tractus 1860 november 20-án tartott kommunitás gyűlésben „indokolva kiemeli, hogy a kommunitásnak, mint alapító testületnek joga van, hogy a sepsi-györgyi iskola fő- és algondnokait válassza s a m. főegyházitanács fölfigyeletét és megerősítési jogát tiszteletben tartván, s indítványba hozza: kéréssek fel a m. főegyházitanács ezen választó jogunk elismerésére.”

Ime! káros következtetése annak, hogy a kommunitás kiküldetésével a gondnokság kiegészítése megtörtént. Ime! fölvetve a kérdés, mely azóta gátol áll az iskola életének szabad mozgásában, sokszor keserítette a kedélyeket, s lankasztotta az ügy iránt szükséges erélyességet.

A kézdieknak sikerült keresztül vinni indítványukat, s az egy kérdésben a m. főegyházitanács fölterjesztett a kommunitásból. A m. főegyházitanács négy év lefolyása alatt egy szót sem szolt ezen kérésre. Fájdalom! talán éppen e miatt annál többet szolt és mozgott a kommunitás, s be kell vallanunk, inkább „erhesítésére mint tisztázására a kezdetben egyszerű kérdésnek. Terhesítésére, mert ebből folyának a következó dolgok mind:

1) Mlgs Gyárfás Imre ur nem fogadván el a főgondnokságot, ez az állomás, és a mlgs Székely Gergely ur főgondnokságra előlépése miatt a sepsi algondnoki állomás ürességben vannak. A kommunitás 1862 martius 10-én nem várja tovább a m. főegyházitanács választát a fenn megirt kérésre, s egyenes választást teszen, megválasztván főgondnoknak orbai algondnok t. Dónát József urat, sepsi algondnoknak m. Daczó János urat, s t. Dónát ur helyére orbai algondnoknak t. Plunkóti József urat.

2) A m. főegyházitanács ezen választásra, mely oda megerősítés végett fölterjesztett, ismét nem szolt; a megválasztott új tagok — természetesen — helyöket nem foglalják el; a curatoratus teendői sokak és terhesek; szegény Erődi is már beteg, curator kevés s nem bírják a nagy munkát; a kommunitás egy iskolai bizottmány felállítását indítványozza, mely a curatoratusnak sok tekintetben segítségére lehetne. Az indítvány át is megyen, de nem úgy, a hogy eredetileg állott, s a hogy bizonyosan igen jó és üdvös lett volna, hanem a disputálás és protocolálás közben mind nagyobbra terjedve úgy, hogy most ha a protocolumban nézzük: egy hangzik, hogy ezen bizottmány tagjai mind curatorok.

3) A m. főegyházitanács erre is, mely megerősítés végett fölterjesztett, egy szót sem szolt. A kommunitás sürgetőleg kérelmez, s e kérelemben, felelősen nyúl, új bajba esik; mert azt is kéri, hogy a kommunitás főgondoka az iskolának is főgondnoka legyen, s mivel már a három főgondnoki állomás be volt töltve gróf Mikó ő excaja, mlgs Székely Gergely és t. Dónát József személyeikben: látni való, hogy egy negyedik főgondnokságot kér itt, s így a magával által megállított eredeti szervezettől, hol három főgondnoki állomás van nyilván kitéve, eltér.

4) Erre végleg megszólal a m. főegyházitanács június 6-diki határozatával, melynek lényege az, hogy a kommunitás fenebb látható kérései mind elvetetnek, s a sepi-györgyi iskola éppen úgy igazgattatik, mint más erdélyi iskolák.

Csodálkozom a m. főegyházitanácsnak — mely ez iskola-ügyben eddig örökké oly bölcs és tapintatos eljárását követett — ezen határozatán. Ha ez előtt négy évvel a kérdés fölvetésekor válaszolt volna így: eddig rég megkapta volna az ügy rendes békés menetét; most, midőn annyi zavaros kérdés egymásra balmazódott, s midőn megerősödtek az ellen részen levő küzdők, egyszerre így vágni el az egész dologt ama határozattal, csak elkecsesítette a kedélyeket, bizodalmat éppen nem szült.

Uj baj a többi mellé; beléjük vagyunk merülve egészen, s minden igaz barátja az ügynek várva várja, hogy tisztázódjék a dolog, s az iskola friss egészséges mozgását a körülötte hivatottak kölcsönös bizodalmasan lehető leghamarább kapja meg.

Miként lehet ez?

Az én vélekedésem az egészre nézve nagyon egyszerű t. i. ez: (Vége következik).

Dálnok, 1864.

Dálnok, szeretett községtűnknek jó akarata s értelmes tagjai, az erkölcsi és értelmi fejlődés barátjai néhány év óta terveztek egy keblbi olvasó-egyletet; de lelkesedések az akarat őszpontosítása hiánya miatt szép tervük valósulását nem eszközölhette. A terv életrevalósága mult év második felében összefogta s erőssé tette azon akaratot, és felbresztette a közügy iránti azon buzgóságot, melyek által folyó év első havától fogva községtűnkben megalakult olvasó-egylet áll fenn. A kezdeményezés nehézségei miatt, ha nem dicsekedhetik is egyletünk tökéletes szervezettől, de bir alappal jövő felvirágzásra, s édes re-

ménnyel biztat, hogy oly tágasabb körű intézett növekedni ki magát, melyben községe minden jóravaló tagja lelki érdeket nyerend. Egyetünk könyvtára 100 kötet könyvvel bővült; saját költségén járta: a „Vasárnapi Ujság” mellékletével, „Pesti-Hölgy-Divatlapot”, „Bolond Miskát”, a „Kolosvári Közlönyt” mlt. L. M. urak, a „Pesti Naplót” t. G. S. urak szíveségéből bírja. Az egyetli tagok száma 70. Bár a jónak rosálói, a szépek csufoi, s a kákan is bűgöt kereső gáncoskodók egyetünk életét és fejlődését illetőleg elég merészek magokat halált zúgó jövődö mondó tehetőséggel ruházní fel; mégis hisztük, hogy egyetünk fentarthatására anyagi s szellemi erőt adand a jobb gondokozásnak Istentünk segedelme, s a tehetetlen rosz akarat nem döntheti le e jó irányu egyet alapját.

Borbát Pál
dálnoki ev. ref. pap.

Helyreigazítás.

Az elemi csapásoktól sujtottak számára, az inségügyi központi pénztábra legutóbbi befolyt adakozásokról közeményben, (Kolosvári Közlöny 85. sz.) gr. Teleki Károly ur neve, vétségéből áll sárpataki birtokos, ifjabb gróf Teleki Domokos uré helyett; az idézett közleményben 15 ft. Ns Tordamegye tisztése utján, a központi pénztábra, az utóbb nevezett mlgs gróf urtól küldetvén be. Kolosvárt, július 23 kán 1864.

Az inségügyi közp. bizottságtól.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk mai számának elkészése miatt elnézésért esedeztünk. Tőlünk nem függő akadályok miatt félre kellett tenni mára szánt vezércikkünket, az utolsó percekben kellett helyette mást írni és szedetni.

M. Bándról következő felszólítás kitéttet be hozzánk: A honi kelmék viselése különösen ez évben annyira előtérbe kúzdította magát, hogy singesi uraimék aggodalommal tekintgetnek az országszerte hullámozó vászon ruhák kirakatára, melyek most nem az öök boljokba, hanem a gazdálkodni kezdő honfiak testém mutatkoznak. Azonban mivel a fejtörések gyakori masatására sok szappany és farsádság igényeltetik, igen észszerű lenne jövődöre szines szövetekbe öltözködni, különösen a női viselő ruhák nélkülözhetetlen szükségelnök megtanulni a fejtörésnek különözü szinreke festését; mert azon lelketlen néhány kelme és fonalfestő, kik e mesterséget özik, tulzólag tudják a vizet malmaikra hajtani; egy font fonat festéseért 80-90 krt o. é. követelvény. Igen nagy szolgálatot tenne tehát valaki, ha a nagy közönséget a különböző szinreke festendő fonat, vászon, gyapjú festésére hirlapilag közlendő utasítással ragadná ki a martalóztok haszonleső körmei közül. E részben legtöbbet tehetne a régi (erdélyi) „Vasárnapi Ujság” még életben levő tisztelt szerkesztője Brassai ur, ki, ha jól emlékszem 1834-, 25- vagy 36-ban közkedvességben virágozt lapjaiban közölte volt a különböző szinreke festéseket; de más bárki is, kinek e működés hatalmában áll, bonának jelenleg kedvesebb szolgálatot nem tehetne, mintha az irt utasításra egy kis időt s fáradságot venne magának. Gazdálkodjunk minden áron tegyük: kitől mi telik, ez polgári kötelesség most és mindörökké! X. X.

Haynald erdélyi püspök ö exejának ügye, mint a „I. T.”-nak Rómából f. hó 10. diktöröl írják, még eldöntetlen, s úgy vélik, hogy az maradand még hónapokon át.

A pesten felállítandó első magyar iparbank alapszabályai, f. hó 16 án részesültek a legf. helybenhagyásban.

Gróf Beleznay Luiza költeményeire előfizetést hirdet atyja, gr. Beleznay Árpád. E fiatal költőnő szemévilágától meg van fosztva, szemévilága visszanyeréséhez gondos ápolás mellett még van remény s ez ápolás egy részéhez járul az, ki e költeményekre előfizet. A kötetre, mely arczképével jelenik meg, id. Poldini Ede nyomdaja fogadja el az előfizetést 1 frjtával.

A portugalliai király — írja a „P. N.” — magyar nyelven üdvözlé elfogadása alkalomával Kovács Mihály festész hazánkfiát. A király, kibezt művész hazánkfiát ajánló levelet nyert, maga is művészettel foglalkozik, s éppen akkor, midő Kovács nála udvarolt, egy izléssel és művészi ügyességgel készült öntött macska véselelével foglalkozott. Kiténtető szíveséggel fogadta Kovács Mihályt, s mutván vele hosszas ideig nyájasan és szép magyarsággal társalgott, egyik segéd tisztjét utasítá, vezesse el őt a királyi kert egyik pontjára, melyről gyönyörű kilátás nyílik, s általában

ismertesse meg művésztünkkel a palota nevezetességeit. Kovács ügyét a spanyolok általában felkarolták, még meg se érkezett Lisszabonból, Madridban már levél várta, mely rendelkezéssel bizta meg. Magával vitt és Sevilában készített műveit mind elkapkodták. Magyar rubája, melyet folytonosan visel, általános tetszésben részesül. „Minő boldogok önnök magyarak, minő szép nemzeti viseletök van! mondá saját francia nadragjára tekintve egy spanyol szinész, kivel a hajón találkozott, bár nálunk is bejőne nemzeti rubáink viselése.

A pesti állatkert ügye naponkint halad. Már nemcsak a hely van számára kimérve a városligetben, hanem leendő lakosai is — mint közlebbi számunkból is láthatni — szépen szaporodnak. Megalakulását, a mint Xantus írja, nem egy külföldi állatkert nagy érdeklél járja, hogy vele cserébe bocsátkozhassék. Sok száz madár és emlős létezik hazánkban, melyek a külföldi állatkertekben biányoznak, s közönséges magyar állatokért könnyen kaphatunk ritka jával, indiai, borneoi állatokat cserébe; dél amerikaiakat Hamburgból, s másokat London és Párisból, csak egy kis erőlyesség ne biányozzék.

A „M. S.” egy Párisból kelt magánlevelet közöl, mely szerint Gardinet Gyula francia tudós egy a chalonsi csatasíkon talált rézgyűrű birtokában van, melynek malakitkőven két mellkép van, alattok Attila neve. Ugy látszik, hogy az egyik Attila képe, a másik talán Edekonu minisztere, s valószínűleg irodai pecsét volt. Attila alakja kucsma, alacsony homloku, hosszú orru, kiálló pofacsonttal s hosszudad szakállal, szeme kicsiny, tekintete parancsoló, átható. A kucsma olyan, minőt ma is viselnek az alföldön. Az érdekes régiségnek Balogh Ferencz ifjú hazánkfiát jött nyomaiba, ki további önképzés végett utazik külföldön. Gardinet (lakása Páris rue des fossés St. Germain l'Auxerrois 24.) az eredeti gyűrűt ugyan nem, de lenyomatát kész lenne a nemz. muzeum, vagy akademiának átengedni s felvilágosítással szolgálni, ha ezek részéről megkerestetnék, mi bizonyára meg fog történni.

A „Wanderer” jelenti, hogy az ország törvényeszké meghagyása folytán szerkesztésében és nyomdai helyiségekben kutatás történt. Egy prágai levél kézírata kerestetett, mely a „Wanderer” 192-ik számában jelent meg, s mely kitért már a hatóság kezei között van.

Mire jó a versenyzés. Milanóban egy a jesusitákhoz tartozó lakban egy ecehomo-képet találtak, mely mesterséges gépezettel szemeit forgathatta. A ministerium elhatározta volna e képet belépti díjért jótékony csejra azonnal kiállítani, mihelyt Rómában, Tivoli-ban, Bicovarian stb. a szemforgató madonnákálly üzérkedést megkezdik.

(Főrangú adósno idéztetése.) A berlin városi törvényeszké „Hohenlohe Alexandrine hercegnő ö magasságát” nyilvánosan idézi, miután tartozkodása helye nincsen tudva, és egy berlini kereskedő 5000 talérnyi váltókezesetet indított ellene.

Az adósok börtöne eltörlöttetik Franciaországban. Az ezt illető törvényjavaslat a legközelebbi törvényhozói ülés-szakban fog előterjesztetni. Az államtanács már az adósok-ság ellen és annak eltörlése mellett nyilatkozott. Ideje is, hogy kivesszen a barbarismusnak e maradványa, melyet nálunk még most akarnak meghonosítani.

Törvényeszké jelenet Rómában. A római büntetőtörvényeszké egyik közlebbi ülésében feltűnő botrány történt. Egy gyilkos felett volt a törvényeszké ítéletet mondandó. A vádlott és a tanúk kihallgatása után az elnök Lupi, főügyeszi helyettesnek adta a szót. Ez föl-emelkedik, előveszi iratait, s közölök néhány külön vesz és egy mennydörgő indítványt olvas fel — kétségkívül a vádlott ellen? — nem, hanem maga az elnök monsignor Coletti ellen, a kit ostobának, gyávanak és rá-galmazónak nevez. Coletti ez alkalommal nagy hidegvértséget tanusított, csak a szót vonta meg a helyettesről. A római kormány nem tudja, mit csináljon ez ügygel. Azt resbesgetik, hogy Lupi ügyész elbocsátott, de teljes, havonként 300 franknyi díja meg-hagyatott és biztosított. Ez azonban általános elégtelenséget szült. Azt mondják, hogy ez a legnagyobb sértés, melyet nemcsak a törvényeszké elnökön, hanem a köz érköles-ségen s minden igazságérzetben is elkövet-heték A józanabb párt azt mondja, hogyha Coletti becsültsé ember volna, rögön beadná lemondását, de a mai világbeli római főpapok-nak nincs annyi bátoraságuk.

(Mannabullás.) A bécsi tudományos akademia legutóbbi ülésében közöltetett Haidinger udvari tanácsos ur tudósítása a mart. hóban Diarbeci, mellett, Charputban előfor-dult mannabullás felől. E mannából a külügy-ministerium eszközésére báró Prokesch küldött bizonyos mennyiséget Haidinger urhoz megvizsgálás végett. E manna megöröve fe-hér lisztet s elég izletes kenyeret szolgáltat.

A mannával egyidejűleg számos, 1/30 lat su-lyu kővese is hullott. A tapasztalás azt bizo-nyítja, hogy tartós szárazság után — minő akkor Charputban már hosszú idő óta ura-lykodott — ily mannabullás az időjárás kedve-ző fordulatának biztos birtóke.

Konyha-közöny is lesz már, de hála az égnek nem nálunk, hanem Bécsben. Mely-lyik divatlapunk különben nem konyha köz-öny már, a par excellence gazdasszonyok lap-ját ide sem érte? Melyikből nem tanulhat-juk meg alaposan a bablevés, töltött káposzta, szilvaiz és egyéb gastronomi csodák titkait? A bécsi konyhalap csak anyiban fog kitén-bözni hazai divatlajainktól, hogy az képek-kel fog megjelenni.

Fenyegető levelek Bismarkhoz. Bismark ur fűrdői pihenését Karlsbadban fenye-gető levelek zavarták, melyeket minden oldal-ról küldözgettek neki. E levelek külföldről küldetnek s Poroszország külügyi vezetőjét ugy jellemzik, mint Dánia szerencsétlensége okát, és bosszúállással fenyegetik. Egy „Bam-berg” aláírással ellátott s Genfből jun. 24-ről irt levél 35,000 szabad svezici törődésével fenyegeti; egy másik levél Amsterdamból a németalföldi nép átkát fejezi ki és golyóval s puskaporral fenyegeti.

Moszkvából új elfojtott összeesküvésről tudósítanak a lapok. Egy orosz lap írja, hogy a kormány a m. hó elején összeesküvést fe-dezett fel Kazanban, az oda nagyszámmal be-le-bezített lengyelek között, kik felkelést szán-dékoztak a Volga mellett előidézni. Kazan vá-rosnak megrohanással elfoglalását, s a fegy-verraktárnak és löpörgyárnak kézre kerítését tervezték, mint a felkelést kezdeményező első lépést. Ivaniczki, Stankiewicz, Morozek és Ki-nievicz, mint az összeesküvés fejei június 18-kán agyonlövették egy réten a város alatt, s más öt társuk, köztük egy orosz, a szibé-riai bányákba küldettek 15 évi nehéz mun-kára ítéltve.

Az amerikai báboruban, közlebb el-esettek közül a „New-York Herald” Ralphstall, tűzérkapitányt — a vermonti államból — említi. A kapitány pár nap előtt hunyt el sebeiben. A háboruban ott vesztet hat testvér közül ö volt az utolsó. Mindnyájan egyszerre léptek szolgálata a forradalom kitörésekor; több esatában egymás mellett harcoltak, és mind a haton hazájuk védelmezésében hulltak el.

POLITIKAI HIREK.

Angolország. Számos kérvények érke-zenek az ország különböző részeiből a parla-menthez és kormányhoz a végett, hogy az amerikai borzasztó háború megszüntetése ügyé-ben közvetítő lépéseket tegyenek. Manchester városa kérvénye a többek közt 50,000 alá-írással van ellátva. Londonban egyet is ala-kult e végre, mely közlebből küldöttséggel járult Palmerston lordhoz. A ministerelnök válasza: semmi kétség, hogy ugy az ameri-kaiak, mint más nemzetek borzasztóan szen-vednek a háború által. Azonban az a kérdés, vajlon a kormány fölteheti e észszerűen, hogy az unio karmánya jelenleg közvetítési javas-latokra hallgatni fog-e? Ö attól tart, hogy időbelőtti beavatkozásnak csak az a hatása lenne, hogy az északiakat még inkább elke-serítene, s akkorra is nehezitené a czél el-érését, ha a szenvedélyek kissé hillepednek.

Az érkező tudósítások valószínűtlenné tes-zik, hogy a jelen perczben bármely közve-títési javaslat használatba. Amerikában minde-gyik párt azon nézetben van, hogy végre is az övé lesz a győzelem, s idegen beavato-kzásra nézve főleg az észak nagyon érzékeny. De ha majd később lesz ok azon föltevésre, hogy Amerikában a baráti javaslatokra hall-gatni fognak, akkor az angol kormány szíve-sen fog e tekintetben közreműködni.

A „Morning Post” jelenti, hogy újabb ok-mányokat fog közölni, melyeknek, mint a már közöltetteknek, de a porosz diplomatia által meghazudtoltnak, czéljuk leend a szent szövetség felelevenítését bebizonyítani s az Angol- és Franciaország között közlekedés szükségét kimutatni.

A „M. Herald” szerint Mason a confede-ráltak ügyünke nem hivatalos értekezletet tartott Palmerston lorddal.

Layard, Cochrane-nak válaszulva, meg-jegyzé, hogy Sponeck gróf esalatozott, mi-dön azt tévé fel, hogy a corfui erdők leron-tása, s a jóniai szigetek neutralisatioja kér-dése nem volt előre éretten megfontolva. E rendszabályok hosszasan meg voltanak vita-tva, s Russel gróf constatirozá, hogy azok Porosz-, Oroszország és Austria öhajatsaival öszhang-zólag határozottak el. Maga Deby lord is elismeri, hogy ama rendszabály korszerűt volt.

Uj-Seelandban a maorik elleni háború meg-mindegyre tart, sőt — mint újabb hírek érösi-tik — dühösebben foly mint valaha. Az ango-lok nem rég egy elzáncolt tét foglaltak volt el, melyről azt hívik, hogy a maorik oda-hagytak. De alig foglaltak el, midőn a lesben

álló vadak rejthelyeikből hirtelen előrohanná, egy angol ezred emberei közt iszonyu mészár-lást vittek végre. Egy más ezred nyomban követte az előbbent, de meg akaráván az el-száncolt tábornok kerülni, hasonlag törbe esett. Az angolokat rémtülés fogta el, ambar számra nézve vetélkedtek az ellenel. A veszteség az angolok részéről 104, a maorik részéről 20 ember. — E csapás híre az európai telepe-dőkre nagy benyomást tett.

Franciaország. A „Moniteur du Soir” szerint, a Relizanében hátramaradt Deligny tábornoknak egy sürgönye jelenti, hogy a flit-kálnál a rend tökéletesen helyreállott. A tör-zsek egyes töredékei visszatértek táborhe-lyeikre, s mindentütt megkezdék az aratási munkát.

Egy algiri, jul. 12 ki sürgöny jelenti, hogy Abdel-Aziz marabut, a flitták fölkelésének tö-nöke megadta magát.

A „Patrie”-nak Hamburg- s Frankfortból kelt levelei constatirozzák ama növekvő ellenzést, melylyel Németországban az oldenburgi nagy-herceg jelöltsége találkozik, nem csak azért, mivel ezen herceg jogai több mint kétsége-sek, hanem azért is, mivel ő a hercegségek-ben az orosz befolyást személyesíti. Emléke-zetbe hozzák, hogy ezen befolyás már 1852-ben is jelentékeny módon volt érezhető, mi-dőn a jelen nagyherceg atyja hosszas tétö-vázás után rábíratott a londoni jegyzőkönv-nek egy jegyzék általi elismerésére. Ö, mint az orosz cs. család rokona, nem vonható meg-esatlakozását Miklós császárnak ama művéhez. Az orosz kabinet még méltóbb joggal számit-hatna utódnak buzgó közreműködésére, ha a rokoni kötelekekhez még a hercegségek birtokaérti hálacérzete is csatlakoznék. Egyéb-iránt azt állítják, hogy az oldenburgi nagy-herceg igényeinek semmi kiállításuk sincs a szövetséggyűlés általi elfogadtatásra.

A „Constitutionnel” szerint Dánia belépése a német szövetségbe nagy nehezégeket s el-lenszegülést idézne elő, nem hiszi, hogy erről komolyan szó lett volna.

Páris, jul. 16. Az apokryph sürgönyök szerzőjei a diplomatiai világban ismeretes egyéniséget, Klinkworth urat hiszik lenni Brüs-selben.

Páris, jul. 17. Clotilde hercegnő, Napo-leon herceg neje, egészséges gyügyermeket szült.

Olaszország. Mint Turinből f. hó 15-ről jelentik, a hivatalos lap egy oly kir. rendelet közöl, mely a Francia- s Olaszország közt kötött postalügyi szerződés életbeléptet-sét rendeli meg.

A követ-kamra folyó hó 15-diki ülésében felolvastott a déli vasutak tárgybani vizs-gáló-bizottmány jelentése. Ezen jelentés min-den megvesztegettetési gyanu alul igazolja mindazon követeket, kik az igazgató-tanács tagjai. E jelentés constatirozza, hogy Susani követ az engedélyezési törvény előtt vett részt a vállalatban, Végre azt indítványozza, hogy a követi állás összeférhetlenné nyilvánítás-sék azon társulatok tagságával, melyek az államtól biztosítékokat kapnak.

Németország. A „Kr. Ztg.” azt állítja, hogy minden oly dán részről bealkalmazási ajánlat, mely az 1852-ki egyezményekhez térne vissza, egyszerűen el fogna vettetni.

Berlinben diplomatiai körökben tudni akar-ják, hogy a szövetségesek csupán Schleswig teljes elszakasztásának alapján fognak Dániá-val alkozozni; e szerint minden más program-m ki lenne zárvá.

Károly, schleswig-holsteini-sonderburg-glücksburgi herceg, Keresztély dán király bátyja — ki már 79 éves — Teplitzből július 7-ről a frankfurti szövetséggyűléshez egy nyi-latkozatot intézett, melyben Oldenburg igényei ellen tiltakozik, s az öröklési jogot az első-szülöttség jogánál fogva, az augstenburgi ház-nak itéli oda. A „Botsch.” hozzátesszi, hogy ezen teljes részrehajlaltsággal, és saját há-zának viszonylagos kárára adatott tanuskodás fontos küzbőjt esemény a szövetséggyűlés által hozandó határozatra nézve.

Berlin, jul. 17. A „Schles. Ztg.” Bécs-ből 16-ról kelt távirata szerint, a Bécsben tar-tandó konferencia kezdete a jövő hét elejére tűzetett ki. Résztvesznek a konferentiában Rechberg gróf, Werther báró és Quade.

Hamburg, jul. 18. Koppenhágából érke-zett tudósítások szerint a fegyverszünet elfo-gadása a német nagyhatalmak részéről ott fe-llette kedvező benyomást tön. Moltke gróf és Sich kamarás vannak kijelölve Dánia részéről mint Bécsbe küldendő meghatalmazottak. Az országos tanács feloszlátása legközelebb vá-ratik.

Apenrade, jul. 18. A fegyverszünet a szárazon s tengeren július 20-kán dőben kez-dődik, s folyó hó 31-éig éjfélig tart.

Törökország. Konstantinápolyból f. hó 15-ről kelt sürgönyök szerint, legközelebb a Libanon-vidék szerveztetere vonatkozó né-mely módosítások állapítottak meg a porta s a francia követség közt, az 1860-ki egyezmé-nyekben. Ezen módosítások mindnyáján a ke-

leti katolikusokra nézve kedvezők, kiknek érdekei teljesebben fognak megőriztetni, mint a multban.

Amerika. A londoni „Index” közli ama manifestumot, melyet a déli államok képviselő-kamrája jun. 10-én zárt ajtók mellett vita után szavazott meg, s melyben a richmondi kormányt a háború folytatására szólítja fel. Ezen okirat — mely az egész amerikai kérést a déliek szempontjából ujjolag megvitatja — így végződik:

„A legteljesebb képzelem sem foghatja fel egy oly 8 millió egyénből álló nép meghódítását, kik el vannak szánva, inkább szabadon halni meg, mint rabszolgaságban élni, s kik ama kegyetlen kiirtási szellemből, melylyel ellenfeleik a háborút folytatják ellenük, megítélhetik, hogy mi vár rájuk, legyőzetés esetében. Miután ekkép nyilvánítottuk hangulatunkat, elveinket s szándékainkat, tgyünk a világ felvilágosultitétére, magok ellenfeleink bücs megfontolására, s a Mindenható ünnepélyes választott-bíróására bizzuk.”

Uj-York, jul. 7. Grant tábornok uj tün-
tetésekre készült Petersburg ellen. Sherman
unionista tábornok Mariettát s Keresavót
(Georgiában) megszállotta. A congressus el-
napolta magát.

A cofederaltak Frederik várost Maryland-
ban megszállották. Ewell, Breckenridge és
Rhodes déli államok tábornokainak hadtestei
a Potomac északi partján állanak.

Seymour kormányzó (Uj-Yorkban) 75,000
miliciát parancsolt összeírtni.

Ujabb. Franciaország a „Köln. Ztg.”
páris levelezője szerint jó szolgálatai által

Dániát hálára akarta kötelezni. A francia
külgügyminisztériumból állítólag azonos jegyzé-
kek mentek Bécsbe és Berlinbe, melyek ki-
emelik: mennyire szükséges s a méltányos-
ságnak megfelelő, hogy a „kopenhágai kabi-
net elé csupán oly békefeltételek tüzessenek,
miket az erkölcsi tekintetből elfogadhat”: a
császári kormány, mely Schleswig felosztásá-
nak elvébe már korábban beleegyezett, talán
tehet, ugymond, egész Schleswignek a német
szövetségbe bekebelezését illetőleg engedményt,
azonban ily követelés mellett nem igen lehet-
séges még azt is kívánni, hogy Dánia egy-
szersmind hadi költségeket fizessen.

— Kopenhágai forradalmi szándékról szár-
nyaltak hírek; az „Ind. belge” azonban meg-
jegyzji, miszerint a dán nép, habár nem szí-
vesen veti magát alá azon áldozatoknak, mi-
ket az események és saját hibái reá rónak,
nem fogja a háború következményeit egy for-
radalom bajiaval tetézni akarni. A dán or-
szágyülés viselete sokkal csendesebb is most,
mintsem, hogy ily végzetes esetlegtől lehetne
tartani; pedig a harezai pártnak éppen az ő
kebelében vannak leghevesebb tagjai.

— Madridból f. hó 16-ról írják: Havan-
nából érkezett utasok azt állítják, hogy a
san-domingói fölkelők odahagyták Puerta-Pla-
tát, meghódolni szándékozván, ha a spanyol
hatóságok teljes boconatot ígérnének nekik.

— Mint a „Pr.”-nek Berlinből f. hó 19-ről
távirják, biztos hír szerint Bismark maga
fog Bécsbe menni, hogy a béke értekezleten
Poroszországot képviselje.

Berlin, július 19. A „Nordd. Allg. Ztg.”
az apenradei főhadiszállásról jelenti: f. hó 17
s 18-ka közti éjjel Führ szigete austriai csa-

patok által megszállatott. Hammer commo-
dore néhány hajóval megmenekült. E szerint
a Schleswig nyugoti partja melletti szigetek
mind el vannak már foglalva.

Brüsszel, jul. 19. A király — Arden-
nes gróf neve alatt — a flandriai gróf, egy
hadsegéd s háziörvosa kíséretében Vichybe
utazott el.

Turin, jul. 19. Garibaldi, ma reggel
fia s több barátja kíséretében, Caprerába uta-
zott el.

Bécs, jul. 20. A „Vorstadt-Ztg.” jelenti:
Napoleon császár a német szövetségnek a
külsőben álló béke-alkudozásokban részvételét
hasznosnak s kívánatosnak jelölé ki.

Kopenhága, jul. 18. A volksthingbeni
válaszfőirati vitában a jelenlegi miniszter,
Bluhme, a fegyverszünet megkötésére utal-
va, melyre remélhetőleg béke-alkudozások fog-
nak következni, azt tanácsolja, hogy ne intéz-
tessék fölirat a királyhoz.

Bécsbörze Julius 22-n: Nemzeti köl-
csön 80.80. 5% Metalliques 72.80. Bank-rész-
vény 783.—. Hítel részvény 194.20. Váltó Lon-
donra 114.45. Ezüst 113.65. Arany 5.50.

1860-diki Állam kölcsön 97.20.
Július 20-án: Urbéri kárpótlási kötvény
Magyarországi 74.50. Erdélyi 72.25.

Erdélyi			Alsó ausztriai mérő: vagy is két nagy véka.					Marhah. fontja.
			Tiszta búza.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Törökbúza.	
piaczi árak:			k r a j c z á r o k b a n .					
Beszterce	julius	12.	240—220	200	—	210	200	
Brassó	julius	15.	334—334	160—146	160—140	112 108	126	13
Dézs	„	12.	300—280	210—200	—	120—100	200—190	12
K.-Fehérvár	„	9.	380	250	—	180	245	12
Kolozsvár	julius	21.	340	204	—	120	220	15
M.-Vásárhely	julius	14.	365—350	225—184	—	140	160	12
N.-Enyed	julius	14.	340—326	292—224	—	218 180	228—228	12
Szamosujvár	julius	18.	320—280	230—220	—	130—120	210—200	14
Szászváros	maj.	29.	390—390	290—290	—	196	295—295	13
Sz.-Régen	julius	14.	336—312	236—212	—	140—132	236—224	13
N.-Szeben	julius	15.	426—373	207—193	—	180—167	260—260	15
Sz.-Udvarhely	julius	12.	360—360	165—165	—	125 125	200	12
Torda	julius	16.	374—320	240—230	186—180	146—140	214—210	12

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DANIEL.

HIVATALOS.

Ad. N. 246. Árverezési hirdetmény. (179) (2—3)

A Naszódvidéki határőrségi iskolai alapítványt kezelő Bizottmánytól ennell közhírré tétetik, hogy az említett vidékhez tartozó **29 község** korcsmárolási joga, folyó évi **september 5-én** és a következő napokon a vidék házána, közárverés útján 3 évre és 2 hónapra, azaz az 1864-dik év november 1-jétől egé-z az 1867-dik év december végéig, **haszonbérbe** ki fog adatni.

A feltételeket megtekinthetni, a hivatalos órákban azon iskolai Bizottmányánál, továbbá a Naszódvidéki Tisztsegnél, és a legközelebbi vidéki és megyei hivataloknál.

Naszódon, július 18-kán, 1864.

NEM HIVATALOS.

(288) **BERINGUIER** orvos (9—12)

sok jeles orvosi tekintélyek által megvizsgált s bizonyítványilag ajánlott:

ZAMAT-ILLATOS KORONA-SZESZE
(Quintessenz d'Eau de Cologne)

eredeti üvegecskébe 1 ft 25 kr. csomagba . 7 ft 50 kr.

ezen jeles szesz, nem csak mint a létszervelet üdítőleg elevenítő s erősítő zamatos-illatszer, mindazoknak ajánlható, kik fejfájással, szédülésekkel bajlódnak, hanem valódi jótékonságnak szernek esmertett el orv. Beringuier ezen es. kir. szab. ellátott **Korona-szesze** az idegrendszer és az emésztési szervek bajainál, s mint ilyen valóban megbecsülhetlen háziszer nélkülözhetetlen, mosdóvízhez vegyítve, a főt és szemeket erősítve, azokra elevenítőleg-hat, s egyszersmind a bőrnek ruganyos puhékonyságot, s sima lágyaságot kölcsönöz.

BORCHARDT orv. tudor Egy pecsételt eredeti csomag 42 kr. újp.

fűszeres orvos NÖVÉNY-SZAPPANNYA.

Borchardt orvos ezen es. kir. kizár. szabadalommal ellátott **növény-szappan-nya** kitünő jeles szer, a bőr szilárdítására és épen való tartására, s az e nembe eddig előállítottak közt kétségen kívül a legjelesebb, az oly alkalmatlan szepők, arezfoltok, napbarnítás, bőrfelcserepedések, repedések, holyagzás sat. ef. ellen, s mind-ezek mellett alkalmas, a bőr puhékony tisztaságának fenntartására, s helyre állítására, annak erőteljes eleven kinezést kölcsönözvén.

Ezen szer mindennemű fűrdőknél is a legbizodalmasabban ajánlható és használható.

Dr. HARTUNG es. kir. szab. **HAJNÖVESZTŐ-SZERE**

az előhaladás a méltányolt és tudományos előismerés eredménye
lévén, feladatja az okszerű rendes hajnevelést

A CHINAHÉJ-OLAJJAL

egymásra való kölcsönös hatással kiegészíteni, mi által azok fő-ára 85 kr. újp.
leg a haj kellő fenntartására és szépítésére szolgálnak.

Az illatos NÖVÉNY-HAJKENŐCS.

A hajnöves megújítására és felelevenítésére, az első a haj rugékonyságát, s eleven színét emelvén, a második megakadályoztatja a kora-szürkületést és hajhullást, az által hogy a felbörnek egy új jótékony hatása állományt kölcsönöz, s a hajgyököt oly szilárdan tartja fenn, hogy a haj ez által új növére kényszerítettik.

Egyedüli, határozott gyári áron kaphatók: **Kolozsvártt**, csak is
gyógysz. **WOLFF J. s KHUDI J. özvegyénél** valamint **Besztercén**: Kelp
Ferenéz, és Dietrich & Fleischer; **Brassóban**: Stenner F.; és Jekelius Ferenéz gyógy-
szeresék. **Déván**: Büchler A.; **Nagy Enyeden**: Bisztricsányi A. és Trajánovits Ede
gyógyszeresék; **Ersébethvároson**: Schmidt A.; **Hátszegen**: Matéfi Béla gyógyszer.; **Ká-
rolyfővároson**: Rusz János, és Matherly Emil gyógyszer.; **Kézdi-Vásárhelyt**: Fejér Lu-
káts; **Maros-Vásárhelyt**: Fogarasi J. D.; **Medgyesen**: Vándory & Brandesch; **Sege-
svártt**: Misselbacher fia és Teutsch; **Sz-Ujvártt**: Placintár és fia gyógyszer.; **Szász-
Régenben**: Wachner Traugott; **Szászsebesben**: Weissörtel Ad G.; **Szebenben**: Zóhrer
J. F.; **Székelly-Keresztúron**: Binder Márton; **Sepsi-Szentgyörgyön**: Vitályos Béla; **Sz-
Udvarhelyt**: Kauntz J. A. gyógyszer.; **Szeredában**: Gozsy A.; **Sz.-Somlyón**: Ruszka Ig-
nác; **Tasnádon**: Szongott Jakab; **Tordán**: Velits G. és Wolff G.; **Zalathán**: Me-
gay Guszt. A. gyógyszer.

(161) **Hirdetmény.** (13—*)
Tisztelettel tudatjuk a t. ez. **repce-termelő** urakkal, hogy a már 18 év óta fenálló
olajgyárunkba **az idén kiválólág a repcét a legmagasabb árba fizetjük**, arra,
mint eddig is, előleget adunk és akár az egész termést előre kifizetjük.

KISS TESTVÉREK, olajgyár tulajdonosai.

(180) **Felhívas.** (1—3)
Alóliartak a szamosújvári díszesen felszerelt s butorozott piaci nagy vendéglőt, díszes
táncztermével s számos vendégzobáival haszonbérbe kivevén; ezennel felhívják személyes
jelentkezésre mindazokat, **kik idei nov. 1-én kezdve ezen vendéglőben**, alóliartak-
nak borán s pálinkáján kívül saját szénájukat, zabjukat, ételüket s egyéb meleg italaikat
árulva **vendéglősök** (tracteur) **óhajtanának lenni**.
Szamosújvártt, július 20-án, 1864. **AZBEI és SÁROSY.**

STEIN JÁNOS
könyvkereskedésében Kolozsvártt, **Wittich Józsefnél** Maros-Vásárhelyt,
Dobray Nándornál S.-Udvarhelyt, **Barthos Domokosnál** S.-Szentgyörgyön,
Vokál Jánosnál Nagyenyeden, **Sindel Károlynál** Brassóban
kapható:

Encyklopädie

Erd-Völker- u. Staatenkunde,

eine geograph. statist. Darstellung
der Erdtheile, Länder, Meere, Inseln, Gebirge, Berge, Vorgebirge, Buchten,
Häfen, Flüsse, Seen, Völker, Staaten, Städte, Flecken, Dörfer, Bäder, Berg-
u. Hüttenwerke, Leuchthürme, Kanäle, Eisenbahnen etc.
nebst den geograph.- astronom. Bestimmungen der Lage der Orte,
bearbeitet von Dr. **Wilhelm Hoffmann**. 48 füzet.
Egy egy füzet ára 24 kr.

Származtató philosophia tanfolyama.

Tanuló növendékeknek kézikönyvül, de egyszersmind tanultaknak is elmélke-
dési tárgyul, azonban minden mivel magyar embernek is érthető olvasmányul.
Irta Mihályi Károly r. tanár a nagy-enyedi főtanodánál.
Első kötet. Az egész tanfolyam első s második könyve. Ára 1 ft 40 kr.

Kelet tündérvilága

vagy
Szaif Züliázán szultán.
Arab rege. **Aly bey** után fordította **Orbán Balázs**. Két rész egy kötetben
köve 2 ft. Díszkiadás, 4 könyomatu képpel, 3 ft.

Utasítás az Erdélyben

megszüntetett Tizedbejelentések valósitásánál eljárásról. Ára . . 50 kr.

Gőzben főtt gyümölcsök és bárminek víz és lég elleni lekötésére
a drága **Lantorna** helyett a legbiztosabb, czélszerűbb, tisztább és sokkal olcsóbb

penészharintó pergament papir jött használatba:

Kapható kisebb és nagyobb darabokban 10 krtól 40 krig
Kolozsvártt **STEIN JÁNOS** papirkereskedésében.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)